

Olvasd el a szövegrészletet figyelmesen, majd válaszolj a kérdésekre!

Magyar nyelvtan németül

Lotz János nyelvtana 1939-ben jelent meg először Stockholmban, később 1990-ben újra kiadták. 1939-ben a magyarságkutató központ kiadványaként jelent meg. Lotz a nyelvtanírás gondolatával már itthon is foglalkozott, de végső ösztönzést az adott számára, hogy stockholmi diákjainak egy megfelelő munkát adhasson a kezébe. Lotz 1935-ben érkezik Stockholmba, 1937-ben már nyomtatásra kész a munka.

Grammatikájáról Szili Katalin írt tanulmányt. Forrásait Lotz nem nevezi meg, de Szili szerint a következő grammatikákat bizonyosan felhasználta: Simonyi Zsigmond: *Tüzetes magyar nyelvtan történeti alapon* (1895), Szinnyei József: *A magyar nyelv oktatása* (német nyelven, 1912). Szili Katalin Lotz munkáját a Szinnyei-grammatikát követő fejlődés következő lépcsőfokának tekinti, mivel művében már érződik Gombocz Zoltán hatása is. Lotz munkája tehát az akkori nyelvállapotra irányul, de támaszkodik a nyelvtörténeti kutatások eredményeire is. Újítása, hogy nyelvtanának szervezőlve az a gondolat lesz, amely Gombocznál is megjelenik, és amelynek lényege, hogy a szavak – mint nyelvi jelek – a formának és a tartalomnak a kapcsolatait hordozzák.

Az első fejezet a szóosztályokat és azok ragozását mutatja be, először a szó formai sajátosságait tőtípusok szerint csoportosítva, majd következnek a kapcsolható toldalékok a kapcsolódás módjával együtt. Végül a szavak jelentéséről is ír röviden.

Az alaktani csoportok meghatározásához Gombocz Zoltán nyelvészeti előadásainak anyagát használja, de azokon tovább is lép, mivel Gombocz csak a történeti változatokat használja, Lotz viszont minden szót besorol valamilyen kategóriába, és a könyvben szereplő összes szót kódszámmal meg is jelöli, hogy a hovatartozásukat meg lehessen állapítani. A toldalékoknak két csoportját különíti el: a jeleket és a ragokat. Mivel a mű idegen ajkúaknak szól, Lotz alaposan megfogalmazza az egyes szóelemek kapcsolódási szabályait, és részletesen kitér a kötőhangzók kérdésére is. Szili szerint ebben a nyelvtanban szerepel először olyan rajz, amely az irányhármasságot kívánja bemutatni.

A munka egyfelől a kor nyelvtudományi eredményeinek előremutató ötvözete, másfelől szemléletében, rendszerében addig példa nélkül álló mű.

Feladatok**1. Számozással tedd időrendbe a különböző szerzőket a szövegben szereplő munkáik alapján!**

5/

Lotz művének első kiadása **4.** Szinnyei József nyelvoktató könyve **2.**

Szili Katalin Lotzról írt munkája **5.** Gombocz Zoltán nyelvészeti előadásai **3.**

Simonyi Zsigmond nyelvtana **1.**

2. Melyik nyelvi problémával nem foglalkozott Lotz a könyvében? Húzd alá! 1/

kötőhangzók tőtípusok szójelentés képző szemléltető ábra

3. Az irányhármasság jelentését az alábbi táblázat világítja meg. Írj be a táblázat hiányzó részeibe bármely nyelvtani szempontból megfelelő szóalakokat! 5/

Ügyeljünk a ragok, névutók helyes alakjára!

Hová?	Hol?	Honnan?
<i>pl. Stockholmba</i>	Stockholmban	<i>pl. Stockholmból</i>
Mióta?	Mikor?	Meddig?
<i>pl. 1937 óta</i>	<i>pl. 1939-ben</i>	örökre

4. Melyik kiadványra igaz? Csak a számát írd a megfelelő helyre! 4/

1.

2.

- a) Ez a később megjelent kötet. **2.**
- b) Ezt a könyvet nem Magyarországon nyomtatták. **1., 2.**
- c) A szerző névhasználata közelebb áll az eredetihez. **1.**

5. Igaz vagy hamis az állítás a szöveg alapján? 5/

- a) Szili Katalin feltételezi, hogy Lotz folytatta elődei munkáját. **igaz**
- b) Négy évig tartott megírni a könyvet Stockholmban. **hamis**
- c) A magyar nyelv egyedi sajátosságait kellett kiemelnie könyvében. **igaz**
- d) A könyv szerint egyedülállóan nehéz nyelv a magyar. **hamis**
- e) Mások is írtak németül a magyar nyelvről. **igaz**

1. Karikázd be a helyes írásforma betűjelét!**8/**

A zene világnapja ... van.

- a)
- október 1-jén**
- b) október 1-én c) okt. 1.-jén d) okt. 1.-én

Az ... jó illatú.

- a) Ariel Mosópor b) ariel mosópor c) Ariel-mosópor
- d) Ariel mosópor**

Kérj róla ... számlát!

- a) áfá-s
- b) áfás**
- c) ÁFA-s d) ÁFÁ-s

A ... számát hallgattuk.

- a) Beatles-együttes
- b) Beatles együttes**
- c) Beatles-Együttes d) Beatles Együttes

Egy ... énekes látogatott hazánkba.

- a) New Orleansi
- b) New Orleans-i**
- c) new orleansi d) new orleans-i

Folyton ... velem a szomszéd fiú.

- a) újat húz
- b) ujjat húz**
- c) újjat húz d) ujjathúz

Ez az eset ... történt.

- a)
- 2010 májusában**
- b) 2010. májusában c) 2010 májusban d) 2010. máj-ban

Vigyázz, hogy ne ... ki a szörp!

- a) folyon
- b) folyjon**
- c) fojjon d) folyon

2. Hogyan hangzik helyesen a szabály? A megfelelő kiegészítés betűjelét karikázd be, majd írd a vonalra egy példát is a szabály illusztrálására!**10/**A *vidéke, környéke, köze* szót a földrajzi nevekben

- A) kötőjellel írjuk.
- B) különírjuk.**
- Példa:
- Duna–Tisza köze, Mecsek vidéke, Szeged környéke stb.**

Az ünnepeket, nevezetes napokat, történelmi eseményeket jelentő szavakat, szókapcsolatokat

- A) nagy kezdőbetűvel írjuk.
- B) kis kezdőbetűvel írjuk.**
- Példa:
- húsvét, karácsony, anyák napja stb.**

A cukrászdák, éttermek, mozik nevében a cukrászda, étterem, mozi szót

- A)
- kis kezdőbetűvel írjuk.**
- B) nagy kezdőbetűvel írjuk. Példa:
- Napsugár cukrászda, Vak Egér étterem, Apolló mozi stb.**

A melléknevek végén az *ú, ü*

- A)
- mindig hosszú.**
- B) általában hosszú. Példa:
- szomorú, gömbölyű stb.**

(Csak melléknevek fogadhatók el!)

A hosszú magánhangzóra végződő igékhez a felszólító mód j-jét

- A) a j betű megkettőzésével írjuk.
- B) a j betű megkettőzése nélkül írjuk.**

Példa: **nőj, szőj, rój, ríj, lőj stb.****1–1 pont jár a helyes karikázásért és 1–1 a helyesen írt példáért.**

3. Egészítsd ki az alábbi szavakat rövid vagy hosszú g-vel!**10/**

aggályos, faggat, guggol, agancs, Aggtelek, szuggerál, aggkor, agresszív, agglegény, fogantyú

4. Húzd alá, ami hibás, azaz nem tartozik a sorba!**10/**a) bólya, mosoly, imbolyog, máglyab) Alpok-hegység, Velencei-tó, Balaton-felvidék, Góbi-sivatagc) szelid, árboc, lámpabura, vigaszd) extrém, turmix, szaxofon, textil, boxole) fennkölt, fennhangon, fennhatóság, fennsík, fennségesf) hagyja, higgye, küldje, játszjag) Vörösmarthy, Kossuth, Széchenyi, Eötvösh) Értelmező Kéziszótár, Nők Lapja, Süni Magazin, Nemzeti Sporti) Ft. Dr. stb. Szt.j) csigabiga, irkafirka, gizgaz, izegmozog**5. A példa alapján írd be a következő táblázatba a megadott szóegyenletek eredményét! (Az idegen szavaknak zárójelben megadtuk az ejtését.)****10/**

gerely	+	-vel	=	gerellyel
Janus Pannonius	+	-val	=	Janus Pannoniusszal
Goethe (göte)	+	-t	=	Goethét
Mikszáth	+	-hoz	=	Mikszáthhoz
Babits	+	-val	=	Babitscal
Peugeot (pözsó)	+	-t	=	Peugeot-t
Félix	+	-vel	=	Félixszel
Széll	+	-vel	=	Széll-lel
juh	+	-vá	=	juhvá
cowboy	+	-val	=	cowboyjal
Thomas Mann (mánn)	+	-val	=	Thomas Mann-nal

6. Húzd alá a helyesen írt szóalakot!**12/**Mi végre/mivégre vagyunk a világon?Az úti társam/útitársam egy jó képességű/jóképességű diák volt.A fenn maradt/fennmaradt kódexeket a városi múzeumban őrzik.Át fogja/átfogja vészelné ezt a nehéz időszakot.E mellé/emellé a ház mellé építették az óvodát.Balogh tanár úr/tanárúr – az új angol tanár/angoltanár – a mai órán mutatkozott be.A Nutellát nem csak/nemcsak én szeretem, hanem a testvérem is.Olyan kedves, akár csak/akárcsak a testvére.Nem tudom, hogy legutóbb mit éreztem, ez viszont szerelem/viszontszerem.Sok minden/sokminden történt azóta.